Autor Guste Santini
Petak, 13 Listopad 2000 14:23

Još uvijek se u Hrvatskoj kretanju cijena ne posvećuje potrebna pažnja. Ovom svakako, kao obrazloženje, valja iznijeti "kontrolirano" kretanje cijena u zadnjih nekoliko godina. Točnije od Antiinflacijskog programa cijene su nominalno stabilne. Koja se cijena za ostvarenu "stabilnost" pri tome platila pažljivi čitalac "Rifin newsa" je upoznat. Spomenimo, ipak, pad proizvodnje i rast nezaposlenosti kao temeljne karakteristike hrvatske privrede već gotovo cijelo desetljeće. Analitički dio u dijelu: "Privredna kretanja" i "Analiza stanja" ukazuju na elemente koji uzrokuju inflaciju, pa i inflaciju potražnje.

Zadnjih nekoliko dana broj napisa o rastu inflacije se umnožavaju. Tako "Financijski servis" od 11. i 12. listopada ističu zabrinutost centralne banke kada je u pitanju rast cijena. Izrijekom se 12. listopada na osmoj stranici kaže: **"Ukoliko se nastave inflacijski pritisci i rast cijena zabilježen u rujnu, Hrvatska će narodna banka bez ustezanja poduzeti odgovarajuće mjere monetarne politike. Među mogućim potezima utjecaja na kretanje cijena na strani potražnje spominje se i mogućnost odgađanja provođenja odluke o smanjenju obvezne rezerve banaka, kao i ujtjecaja na cijene kroz aprecijaciju nominalnog tečaja."**

"Vjesnik" se pridružuje sa naslovom: "Inflacija u listopadu ključna za mjere Hrvatske narodne banke". "Jutarnji list" naglašava: "HNB će u slučaju inflacije povlačiti kune iz opticaja". Ostale tiskovine su također identificirale zabrinutost centralne banke. Čitaoci ovih stranica, podsjećamo, stalno su informirani o ovom složenom problemu. Ovo ističemo jer se opet inflacija u Hrvatskoj identificira kao problem potražnje i lijek se, prema tome, sam od sebe nameće: treba smiriti potražnju što je opet najučinkovitije smanjenjem količine novca - povlačenjem iz opticaja - i priča je završena. Istina bog centralna banka ne upada olako u "zamku" i eksplicite ističe da će u cjelokupnu priču uvesti i moguću aprecijaciju kune (poništavanje novca) koja bi zbog povečanog uvoza zapravo amortizirala (smirila) domaće cijene. Drugim rječima cnetralna banka eventualni daljnji porast cijena smatra vrlo opasnim i neće se "libiti" platiti primjerenu cijenu kako bi se stabilizirao raszt cijena.

Pri tome se nadam da će centralna banka posebnu pažnju posevetiti sektorskom rasporedu novčane mase i kreditne zaduženosti. Pri ocjeni sugeriram centralnoj banci da izvrši analizu sektorsku strukturu cjelokupne pasive konsolidirane bilance poslovnih banaka; posebice da razmotri vremensku komponentu. Mišljenja sam da višegodišnje ignoriranje vremenske dimenzije depozita poslovnih banaka i linearna obavezna rezerva mogu dodatno dinamiziirati inflatone procese što je samo korak do rastućih inflatornih očekivanja. Ovo priča o vremenskom problemu pasive bilance poslovnih banaka (karakteristično za stanje inflacije) stara je bar pet godina.

Drugo je pitanja u kojoj će se mjeri eventualna operacija pokazati uspješnom, recimo, na srednji rok. Izražavam ozbiljnu zabrinutost da bi mjere centralne banke mogle imati učinak vatrogasnih mjera. Naime, radi se o troškovnoj inflaciji. U hrvatskoj je problem, u prvom redu, na strani ponude. Na strani potržnje također postoji pregrijanost kojoj su glavni nositelji država i aprecirani tečaj kune. Država zato što je javna potrošnja neprihvatljivo visoka, a aprecirani tečaj stimulira uvoz roba što stvara utisak veće proizvodnje (veći je raspoloživi od proizvodenog društvenog proizvoda) pa i veći dohodak per capita. Jasno da rast zaduženosti, prodaja obiteljskog srebra su cijena koja se za tu i takvu politiku plaća već godinama. Konačno, to je

politika prethodne vlasti.

Kako se radi o troškovnoj inflaciji jasno je da je nije moguće obuzdati monetarnim instrumentima na srednji rok. Pri tome, moram naglasiti, da restriktivna politika i dodatna aprecijacija tečaja kune znači produbljenje krize i dodatno smanjenje proizvodnje i povećanje nezaposlenosti. Stoga, na strani potražnje treba djelovati, u prvom redu, država smanjenjem svoje potrošnje. U tom smislu sam nekoliko puta na ovim stranicam pozva i prozvao Hrvatski državni sabor da odgovorno raspravi potrošnju države u okviru analize stanja u privredi u okviru analize stanja države u cjelini. Ne bi bilo dobro da čekamo obraćanje Predsjednika države jer se tada stvari mogu kretati svojom logikom što bi moglo imati ozbiljnih implikacija. Ukoliko pak Hrvatski državni sabor nije u stanju to pitanje primjereno analizirati i iznaći rješenje njegova je obveza da raspiše prijevremene izbore.

Slijedeći je korak politika dohodaka i to takva politika koja će stimulirati greenfield investicije što će povećati zaposlenost. Jasno, ovo je moguće tek po donošenju Koncepcije i strategije razvoja. O elementima koje Koncepcija i strategija razvoja treba sadržavati već je bilo govora na ovim stranicama.

Zaključno vjerojatno će centralna banka u listopadu pripremiti svoj "paket" restriktivnih mjera kako bi smirila inflaciju. Država će malo ili nimalo participirati u rješavanju tog složenog problema. Broj stupnjeva slobode se svakim danom smanjuje kao što pokazuju naša "Privredna kretanja" i njihova analiza. Realnu inflaciju treba rješavati povećanjem proizvodnje. Jedan, danas nepopularan, pisac je rekao: "problemi su u proizvodnji". I dalje, proizvodnja je početna i završna točka procesa reprodukcija. Mogao bih nastaviti u tom duhu ali to je ipak priča starije generacije koju će mlade, nadam se, ipak pročitati.